

VESILAHTI

KAAKILA – KALTSILA MAAKAAPELILINJAN SUUNNITTELUALUEEN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2014

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	4
2	Inventointialue	5
2.1	Lähistön arkeologiset kohteet ja tutkimushistoria	5
2.2	Tutkimusalue historiallisella ajalla	5
3	Menetelmät	10
4	Havainnot	11
5	Lähteet	12
	Kohteet	13

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

Liite 2. Koekuoppakuvaukset

Kartta 1. Kohteiden sijainti, MK 1: 20000

Kartta 2. Kohteiden 1. Junnila (Junnila) Itilä, 4. Kaakilantie ja 6. Kahila sijainti, MK 1:6500

Kartta 3. Kohde 1. Junnila (Junnila) Itilä, MK 1: 1500

Kartta 4. Kohde 2. Kaakila (Kakila), MK 1: 1500

Kartta 5. Kohteiden 3. Vesilahti – Akaa –tielinja ja 5. Kilpala sijainti, MK 1: 5000

Taustakartat:

- Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 11/2014 aineistoa

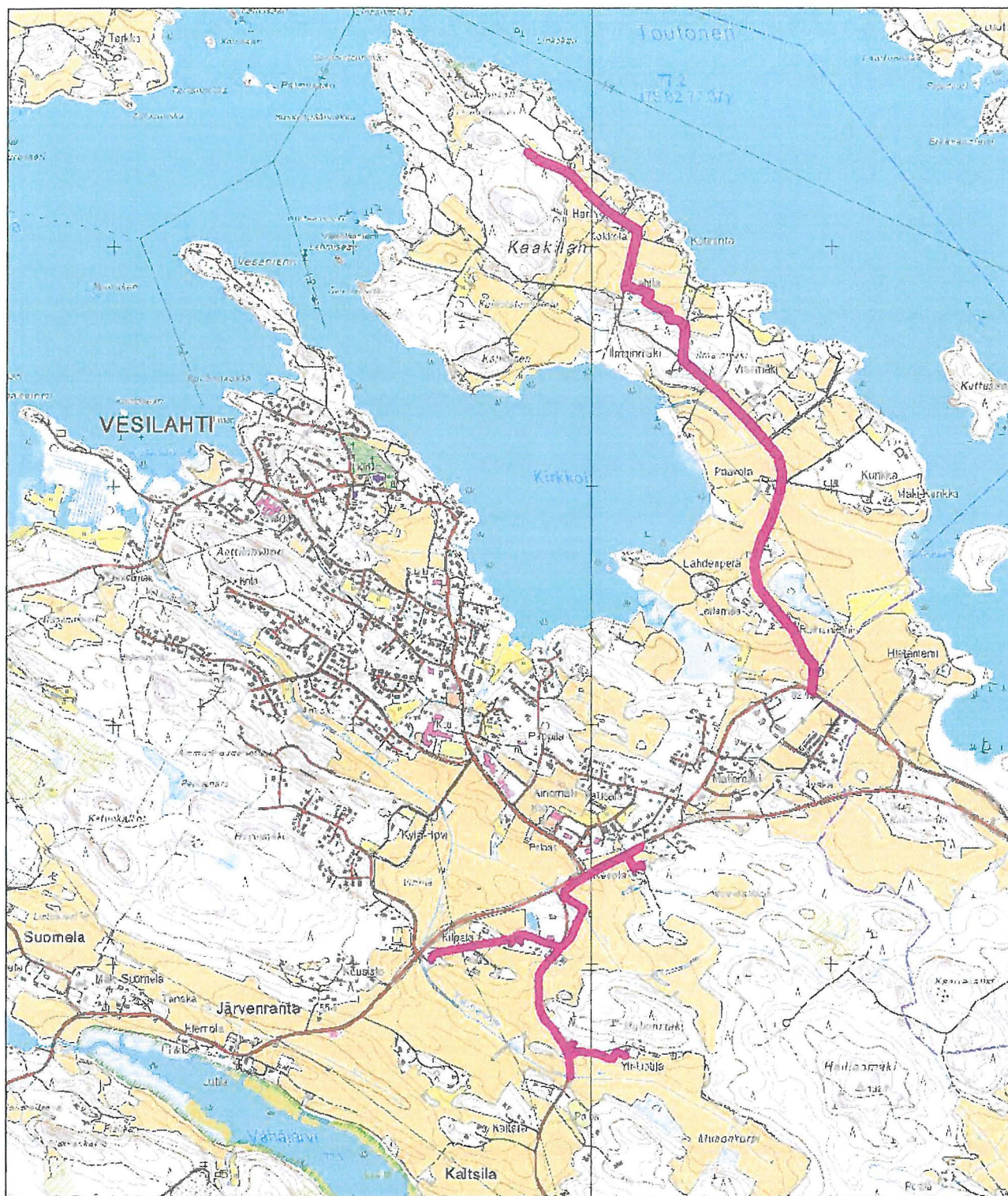
<http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata> lisenssi versio1 20120501

VESILAHTI**KAAKILA – KALTSILA MAAKAAPELILINJAN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2014****TIIVISTELMÄ**

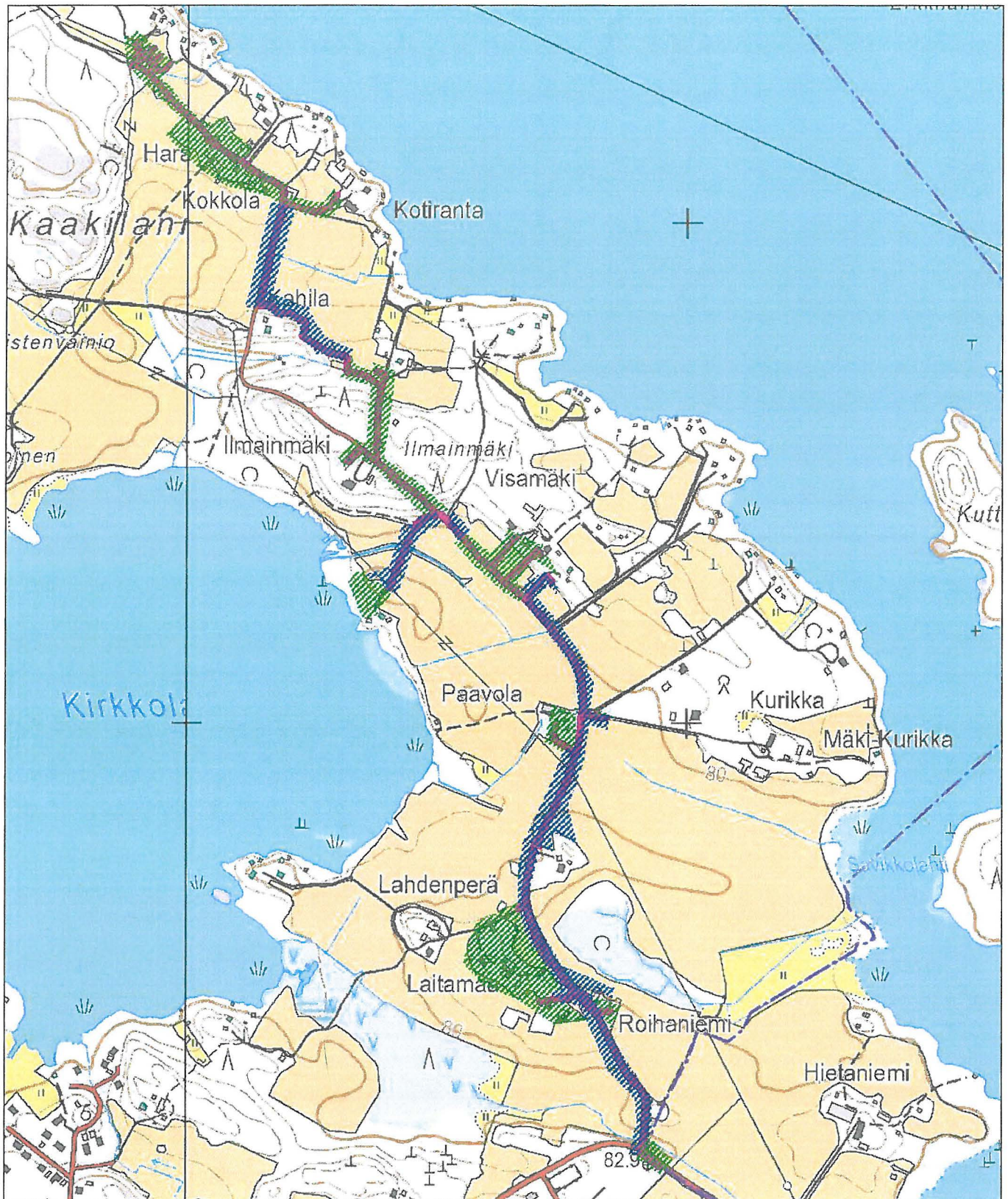
Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti keväällä 2014 arkeologisen inventoinnin Vesilahdessa, Elenia Oy:n suunnitellulla maakaapelilinjauksella. Inventoinnin kenttätyöt tehtiin kaapelilinjauksen eteläosassa, alueella Tuonenojasta pohjoiseen Kesolan tilalle saakka 22.4. ja linjauksen pohjoisosassa Kaakilanniemessä 12.-13.5.2014. Inventoinnin esi-, kenttä- ja jälkitöistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Inventoinnissa keskityttiin etsimään uusia muinaisjäännöksiä suunnitellun maakaapelilinjauksen alueelta ja välittömästä läheisyydestä. Selvityksessä huomioitiin niin esihistorialliset kuin historiallisenkin ajan muinaisjäännökset, ja sen kustannuksista vastasi Elenia Oy. Inventoinnissa löydettiin yksi uusi kiinteä muinaisjäännös, Junnilan (Junnila) historialliseen kylään kuulunut Itilän talon tontti. Lisäksi dokumentoitiin kaksi muuta kulttuuriperintökohdetta; Kaakilan (Kakila) historiallinen, yhä asuttu kylänpaikka sekä historiallisen Vesilahti – Akaa –tielinjauksen osa. Maakaapelilinjaukselta löydettiin myös irtolöytönä palanutta savea.

ARKISTO-JA REKISTERITIEDOT:

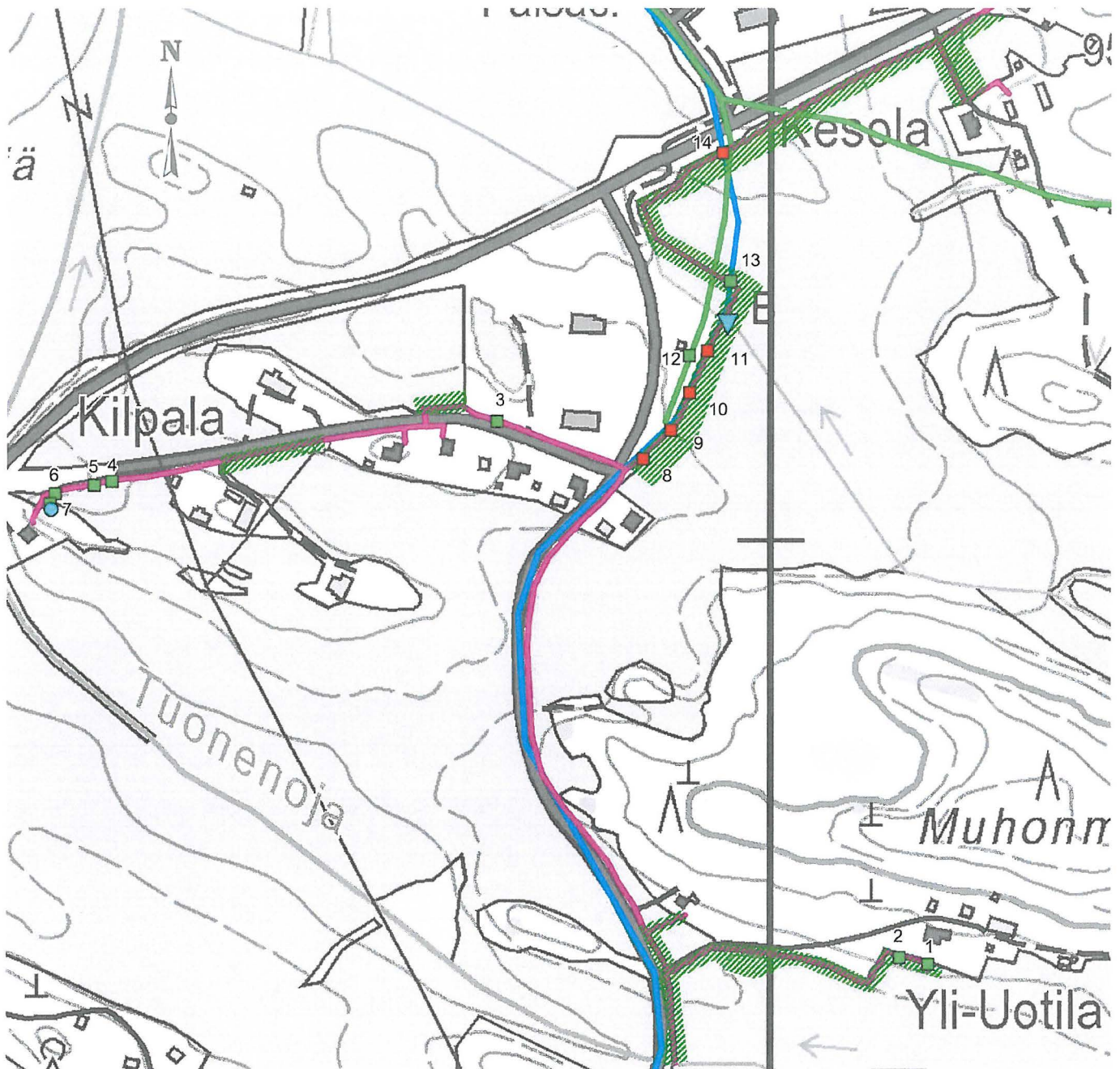
Tutkimuksen laji:	Maakaapelilinjan arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Inventoija:	FM Kirsi Luoto
Kenttätyöaika:	22.4.2014 ja 12.-13.5.2014
Peruskartta:	2114 09, 2123 04 ja 2123 07
Inventointialueen sijainti:	ETRS-TM35FIN P: 799500 - 6803780 I: 319440 - 321120
Tutkimusten rahoittaja:	Elenia Oy
Alkuperäinen tutkimuskertomus:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy, arkisto
Kopiot:	Elenia Oy Museovirasto Pirkanmaan maakuntamuseo
Löydöt:	KM 40232: 1 (palanutta savea)
Aikaisemmat tutkimukset:	Maajoki 1939 inventointi Pukkila & Laakso 1995 inventointi Luoto Kalle 2011 arkistosiselvitys
Tutkimuksen kuvat:	Vesilahti Kaakila – Kaltsila maakaapelilinjan arkeologinen inventointi 2014: 1 – 10 (Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa)

Kuva 1. Inventoitu maakaapelilinjaus merkitty karttaan aniliinilla viivalla. Pohjakartta © Maanmittauslaitos 11/2014.

Kuva 2. Tarkastetut alueet maakaapelilinjaan pohjoisosassa Kaakilanniemessä: linjaus tarkastettiin maastossa silmämääräisesti (vihreä rasteri), osa linjauksesta myös oli mahdollista pintapoimia (sininen rasteri). Paikoin tarkastettiin laajempi alue kuin pelkkä maakaapelilinjaus, eritoten näin toimittiin alueilla, joilla oli arkeologista potentiaalia tai joilta tehtiin havaintoja. Pohjakartta (c) Maanmittauslaitos 04/2014.

Kuva 3. Tarkastetut alueet maakaapelilinjan eteläosassa: Vihreällä rasterilla merkitty pintapoimitut alueet. Kaivetut koekuopat (1 – 14) merkitty joko vihreällä (ei havaintoja) tai punaisella (arkeologisesti mielenkiintoisia havaintoja) värillä. Maakaapelilinjaus aniliinilla, Vesilahti – Akaa –tielinjan historiallisten karttojen mukaisesti asemoitu linjaus vihreällä (Bergius 1783) ja sinisellä (pitäjänkartta) viivalla. Vesilahti – Akaa tielinjalla olevan siltarumpu merkitty karttaan turkoosilla kolmiolla ja Kilpalan resentti raivausröykkiö turkoosilla neliöllä.

1 Johdanto

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti keväällä 2014 arkeologisen inventoinnin Vesilahdessa, Elenia Oy:n suunnitellulla maakaapelilinjauksella. Inventointi toteutettiin kahdessa osassa, koska työn kohteena olleen linjauksen eteläosan inventoinnin katsottiin olevan sen pohjoisosaa kiireellisempi. Inventoinnin kenttätyöt tehtiin kaapelilinjauksen eteläosassa, alueella Tuonenojasta pohjoiseen Kesolan tilalle saakka 22.4. ja linjauksen pohjoisosassa Kaakilanniemessä 12.-13.5.2014. Inventoinnin esi-, kenttä- ja jälkitöistä vastasi arkeo-

logi (FM) Kirsi Luoto. 12. toukokuuta Kaakilanniemessä tehdyissä kenttätarkastuksissa oli mukana myös arkeologi (FM) Mari Wuoti. Inventoinnissa keskityttiin etsimään uusia muinaisjäännöksiä suunnitellun maakaapelilinjauksen alueelta ja välittömästä läheisyydestä. Selvityksessä huomioitiin niin esihistorialliset kuin historiallisenkin ajan muinaisjäännökset, ja sen kustannuksista vastasi Elenia Oy.

2 Inventointialue

2.1 Lähistön arkeologiset kohteet ja tutkimushistoria

Vesilahden ensimmäinen arkeologinen inventointi on Väinö Maajoen vuonna 1939 tekemä luettelointityö Vesilahden pitäjän muinaisjäännöksistä. Tässä luettelossa ei ole kuitenkaan muinaisjäännöksiä, joita kesän 2014 tutkimuksen kohteena ollut maakaapelilinjaus sivuasi. Maajoen inventoinnissa tarkastettiin kuitenkin Kaakilanniemestä Linnankallio-niminen linnavuori ja kiinteä muinaisjäännös (mj. rek. nro 922010024), joka sijaitsee noin 450 m luoteeseen maakaapelilinjauksen luoteispäästä. Jouko Pukkila ja Ville Laakso tekivät vuonna 1995 Vesilahden perusinventoinnin Tampereen museoiden (nykyinen Pirkanmaan maakuntamuseo) toimesta, jossa he tarkastivat myös Linnankallion kohteen. Lisäksi he löysivät Kaakilanniemestä kaksi uutta kohdetta: Kallioistenvainion esihistoriallisen löytöpaikan (922010028) noin 500 m maakaapelilinjauksen luoteispäästä lounaaseen ja Kallioisten rökkiökohteen (922010029) noin 800 m samasta pisteestä etelälounaaseen. Timo Jussila teki vuonna 2002 Pirkanmaan historiallisen ajan muinaisjäännöksiä käsittelevän inventoinnin, jossa tarkastettiin myös Junnilan historiallinen kylätontti (1000002039). Kylätontti sijaitsee noin 200 m maakaapelilinjauksesta koilliseen.

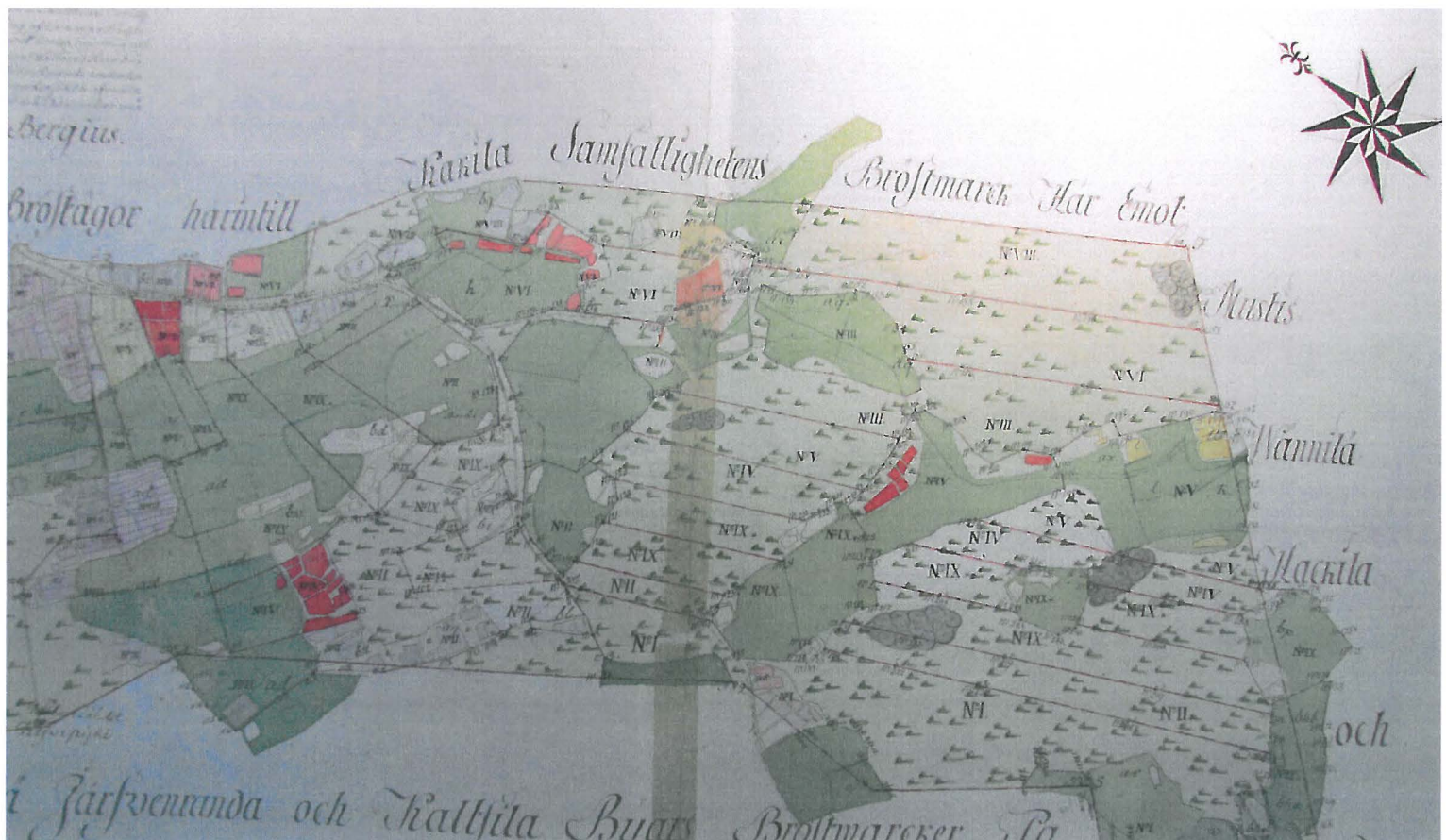
2.2 Tutkimusalue historiallisella ajalla

Historiallisella ajalla tutkimusalueen eteläosassa on kulkenut historiallinen Vesilahti – Akaa – tielinja. Tielinja on peräisin vähintään 1700-luvulta, mutta on todennäköisesti tätä vanhempi. Se seuraa inventointialueella suurelta osin nykyistä Valkkistentien linjausta. Vesilahdentien ja Valkkistentien risteyksen läheisyydessä historiallisen tien linjaus kaartuu nykyistä tielinjausta idemmäksi ja kulkee nykyisen pellon ja kylmäaseman viheralueen rajalla (kuva 3). Pitäjänkartan (Mörne 1848, kuva 4) mukainen asemointi kulkee tällä alueella noin 200 m samaa linjaa kuin maastoon merkitty maakaapelilinjaus. Bergiuksen (1783) isojakokartan mukainen tielinjauksen sijaintipaikka eroaa kuitenkin edellisestä vain vähän (kuva 5).

Kaakilanniemessä sijaitsee historiallisten karttojen mukaan kaksi historiallista kyläpaikkaa: Kaakilan kylätontti niemen pohjoisosassa sekä Junnilan kylätontti sen keskivaiheilla. Junnilan kylään kuuluva Itilän talo sijaitsee niemen länsipuolella Kirkkolahden rannalla, mikä käy ilmi sekä alueen 1600-luvulla tehdystä geometrisestä kartasta (Mört 1699, kuva 6) että isojakokartasta (Gestrin 1765, kuva 7). Kyliä yhdistää toisiinsa ja Vesilahden kirkonkylään tieverkosto, josta kuitenkin vain pieni osa sivuaa inventoitavana ollutta maakaapelilinjausta. Kaakilanniemen pohjoisosaa ja samalla Kaakilan historiallista kyläpaikkaa kuvaava vanhin säilynyt kartta on 1800-luvun puolivälistä oleva pitäjänkartta (Mörne 1848, kuva 8). Kylän talojen suurpiirteinen sijainti käy ilmi myös vuodelta 1873 olevasta isojaon täydennyskartasta (Klingstedt, kuva 9).

Kuva 4. Maakaapelilinjauksen eteläosan aluetta kuvaava pitäjänkarttaote (Mörne 1848).

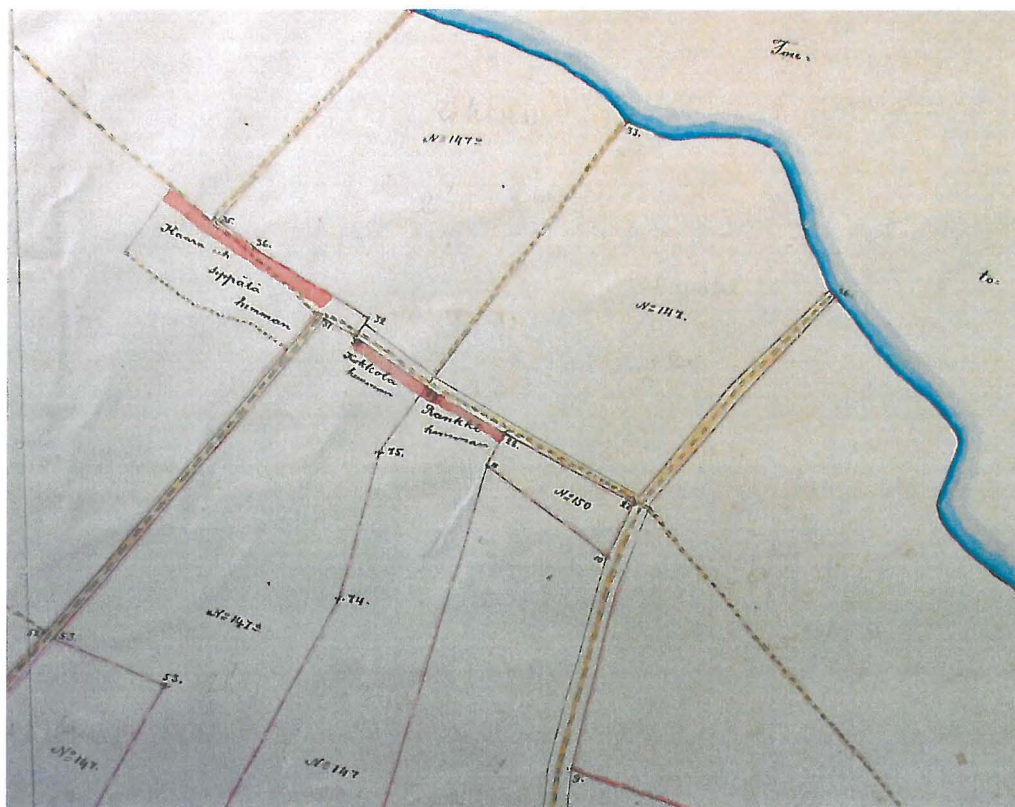
Kuva 5. Ote Bergiuksen (1873) isojakokartasta, joka kuvaa maakaapelilinjauksen eteläosaa.

Kuva 7. Kaakilanniemen eteläosaa kuvaava Gestrinin (1765) isojakokartta. Itälän tonttimaa osoitettu punaisella nuolella.

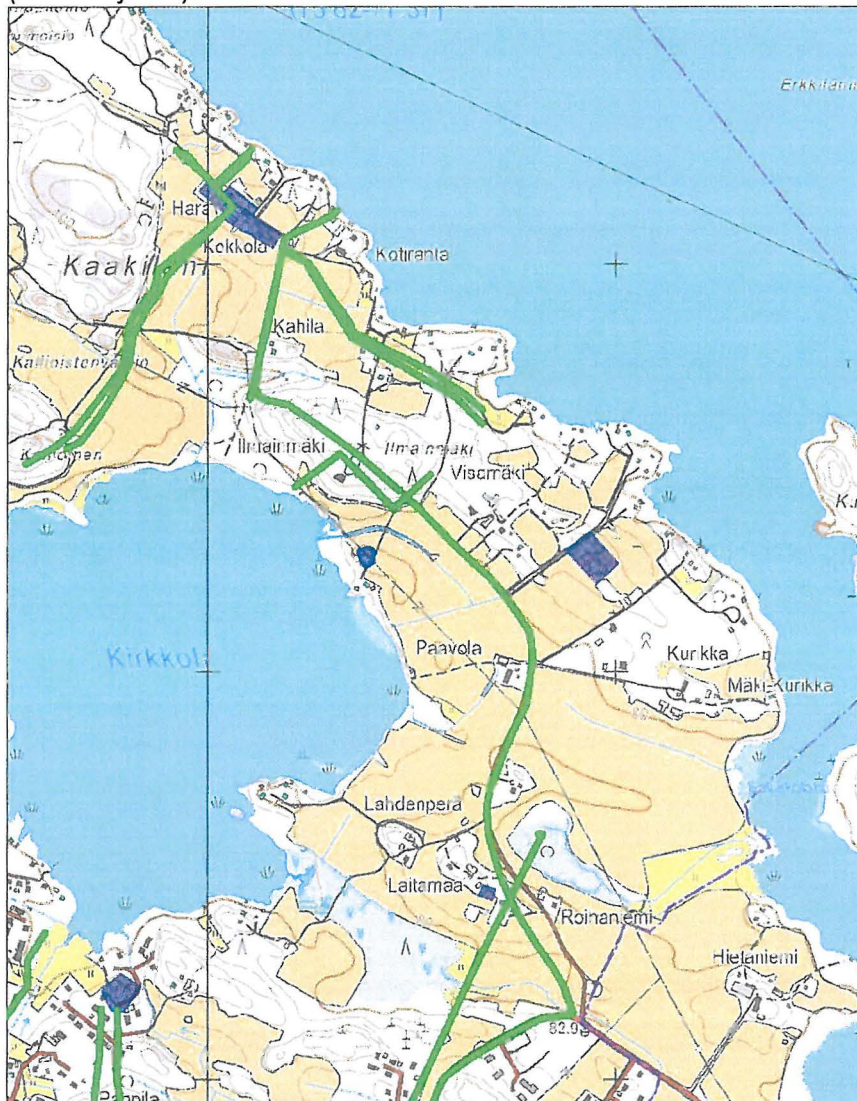
Kuva 8. Kaakilanniemen pohjoisosaa kuvaava pitäjänkartta (Mörne 1848).

Kuva 9. Isoajon täydennyskartta (Klingstedt 1873) Kaakilan kylästä.

3 Menetelmät

Ennen inventoinnin maastotyöosuutta tutustuttiin alueen ennestään tunnettuihin muinaisjäänkösiin aiempien aluetta koskevien tutkimusraporttien ja muinaisjäänösrekisterin tietojen pohjalta. Alueen vesistöhistoriaan tutustuttiin teoksessa "Vesilahti 1346 – 1996" olevan Helena Honka-Hallilan (1996, 8 - 27) Vesilahden esihistoriaa käsittelevän artikkelin avulla. Inventointialuetta koskevia historiallisia karttoja etsittiin niin Kansallisarkiston kuin Maanmittauslaitoksenkin arkistoista, samoin Jyväskylän yliopiston digitaalisesta julkaisuarkistosta (JYX). Maakaapelilinjan eteläosista oli isojakokartat löydettävissä (Gestrin 1765; Bergius 1782), mutta Kaakilanniemen pohjoisosaa koskeva vanhin kartta on 1800-luvun puolivälistä oleva pitäjänkartta (Mörne 1848). Inventointialuetta kuvaavat vanhimmat kartat asemoitiin peruskarttapohjalle käyttäen apuna PhotoShop- ja MapInfo –tietokoneohjelmistoja (kuvat 3 ja 10).

Kuva 10. Gestrinin (1765) isojakokartan ja pitäjänkartan (Mörne 1848) avulla asemoidut historialliset tielinjat (vihreä viiva) ja historiallinen asutus (siniset rajaukset). Oikeanpuoleisin Junnilan tonttimaan rajausta Timo Jussilan (2002) mukaan.

Kenttätöväiheessä koko maakaapelilinjaus tarkastettiin maastossa. Havainnointi perustui pitkälti pintapoimintaan, sillä Kaakilanniemen pellot olivat pintapoiminnalle otollisesti äestetyt. Havainnointimahdollisuuksia voidaankin pitää hyvinä, ellei jopa erinomaisina. Maakaapelilinjauksen eteläosiin kaivettiin myös 14 koekuoppaa (kuva 3, liite 2

koekuoppakuvaukset), sillä täällä maasto oli peitteisempää. Maastossa tehty havainnot mitattiin käyttäen Garmin GPSMAP s 62 –gps-laitetta ja dokumentoitiin sanallisin kuvauksia ja valokuvaamalla digitaalikameralla. Jälkitöiden yhteydessä maastohavainnoista koostettiin kartat käyttäen Map Info -paikkatieto-ohjelmistoa. Tehdyt löydöt luetteloidiin kansallismuseon kokoelmiin.

4 Havainnot

Vesilahden Kaakila - Kaltsila maakaapelilinjauksella suoritettussa inventoinnissa löydettiin yksi historialliselle ajalle ajoittuva kiinteä muinaisjäänös eli Junnilan kylään kuulunut Itilän talon paikka (kohde 1). Tämän lisäksi alueella sijaitsee Kaakilan (Kaakila) historiallinen kylätontti, josta osaa voidaan pitää muuna arkeologisena kulttuuriperintökohteena (kohde 2). Inventointialueen historiallinen tiestö noudattelee pääosin nykyisen tieverkoston linjauksia. Yleisestä käytöstä pois jäänyttä, historiallisen tien linjausta oli maakaapelilinjan kohdalla lähellä Valkkis-tentien ja Vesilahdentien (mnt 301) risteystä (kohde 3 Vesilahti – Akaa tielinjaus). Täällä tielinjaus kulki nykyisellä pellolla, eikä maanpinnalle havaittavaa tieuraa ollut paikalla enää nähtävissä. Tielinjauksen koekuopituksessa kuitenkin tehtiin havainnoja, joiden mukaan on mahdollista, että peltokerroksen alla on säilynyt historialliseen tielinjaan liittyviä kerrostumia.

Kaakilanniemen maakaapelilinjauksen eteläosasta löydettiin suunnitellun maakaapelilinjauksen kohdalta palanutta savea (kohde 4. Kaakilantie). Kohde luokiteltiin irtolöydöksi. Muista havainnoista mainittakoon maakaapelilinjan Kilpala tilalle johtavan linjauksen länsipäästä löydetty resentti raivausröykkiö (kohde 5. Kilpala) sekä Kahilan tilan pohjoispuolelta, pellon vieressä olevalta niittymäiseltä alueelta löydettiin kivirakenne, joka kuitenkin vaikuttaa nuorehkolta eikä sitä näin ollen voida pitää arkeologisena kohteena. Havainnot koskien kivirakennetta on kuitenkin esitelty raportin kohteena 6. Kahila.

Kaakilanniemen arkeologisesta potentiaalista on vielä sanottava, että etenkin alueet Kaakilan ja Junnilan kylätonttien läheisyydessä, Visamäen ja Mäki-Kurikan sekä Lahdenperän-Laitamaan alueilla vaikuttavat erittäin otollisilta uusien kohteiden löytämisen kannalta. Maakaapelilinjaukseen liittyvä inventointi ei kuitenkaan ulottunut Kaakilan kylätonttia lukuun ottamatta muille näistä potentiaaleista alueista.

1.12.2014

Kirsi Luoto
FM, arkeologi
Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

5 Lähteet

Painamattomat lähteet:

Luoto, Kalle 2011. Pirkanmaan historiallisesti merkittävät tiet. Pirkanmaan maakuntamuseon arkisto.
Maajoki, Väinö 1939. Luettelo Vesilahden pitäjän kiinteistä muinaisjäännöksistä. Museoviraston arkisto.

Jussila, Timo 2002: Pirkanmaan historiallisen ajan muinaisjäännökset. museoviraston arkisto.

Pukkila, Jouko & Laakso, Ville 1995. Vesilahti, arkeologinen inventointi 22.5. – 14.6.1995.

Painetut lähteet:

Honka-Hallila, Helena 1996. Vesilahden esihistoria. Vesilahti 1346 – 1996. Jyväskylä. s. 8 – 2

Niukkanen, Marianna 2009. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset, tunnistaminen ja suojele. Museoviraston Rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita 3.

Piilonen, Juhani 2007. Sastamalan historia 2. Vammala.

Vahtola, Jouko 1996. Vesilahden asutusnimet. Vesilahti 1346 – 1996. Jyväskylä. s. 27 – 57

Digitaaliset lähteet:

Museovirasto, Kulttuuriympäristö rekisteriportaali, Muinaisjäännösrekisteri.
http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx (07/2014)

Museovirasto, Kulttuuriympäristö rekisteriportaali, Hankerekisteri.
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx> (07/2014)

Museovirasto, Kulttuuriympäristö rekisteriportaali, Kulttuuriympäristön tutkimusraportit/ arkeologia.
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx> (07/2014)

Kartat:

Bergius 1783. Vesilahti Pappila, kartta rintatiluksista. Kansallisarkisto, sig. H87 9/1-2.

Gestrin 1765. Junnilan, Itilän ja Perätoikan tilusten geometrinen kartta. Jyväskylän maanmittauslaitoksen arkisto, sig.

Jernström 1858. Kaakila Rankki halkomiskartta. Kansallisarkisto, sig. H85 1/3 – 5.

Klingstedt 1873. Kaakila isojaon täydennyskartta. Kansallisarkisto, sig. H85 1/6 - 10.

Mört, Olof 1699. Itilän tila, kartta ja selitys. Kansallisarkisto, sig. H 84 14/1.

Digitaaliset kartat:

Mörne, A. 1848. Vesilahti, Pitäjänkartta 2114 09. Kansallisarkisto, digitaaliarkisto. Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Pitäjänkartasto > Vesilahti (2114 09 la.* -/- -). <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=1364239> (21.11.2014)

VESILAHTI

KAAKILA-KALTSILA MAAKAAPELINJAN SUUNNITTELUALUEEN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2014

KOHDLUETTELO

Kirsi Luoto / Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

NRO	KOHTEN NIMI	MJ.REK.NRO	KOHTEN LAJI	AJOITUS	KOHTEN TYYPPI	P (ETRS-TM35FIN)	I (ETRS-TM35FIN)	RAUH.LK
1	Junnila (Junnila) Itilä	ei ole	kiinteä muinaisjäännös	historiallinen, 1500-luku - ?	asuinpaikat - kylätontit	6802275	320382	2
2	Kaakila (Kakila)	ei ole	muu kulttuuriperintökohde	historiallinen, 1500-luku - nykypäivä	asuinpaikat - kylätontit	6803125	320095	ei ole
3	Vesilahti - Akaa tielinja	ei ole	muu kulttuuriperintökohde	historiallinen, vähintään 1700-luku	kulkuväylät - tienpohjat	6800353	319948	ei ole
4	Kaakilantie	ei ole	löytöpaikka	esihistoriallinen (?)	irtolöydöt	6801790	320721	ei ole
5	Kilpala	ei ole	muu havainto	historiallinen (moderni)	raivausröykkiöt	6800029	319348	ei ole
6	Kahila	ei ole	muu havainto	historiallinen (moderni)	rakennuksen kiviperustus (?)	6802819	320203	ei ole

KOhteet

1. JUNNILA (JUNNILA) ITILÄ

Nimi:	Junnila (Junnila) Itilä
Kunta/kylä/tila	Vesilahti/ Kaakila/ 920-710-5-79
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	1500-luku – 1800-luku (?)
tyyppi/tyypin tarkenne	asuinpaikat / kyläpaikat
Rauhoitusluokka:	2
Lukumäärä:	1
P:	P: 6802275
I:	I: 320382
Z/m.mpy	n 80 m mpy
Koord.selite	Rakenteen A koordinaatit.
Etäisyystieto	Vesilahden kirkosta 1,3 km itäkoilliseen.
Peruskartta:	2123 07
Aiemmat tutkimukset:	Ei aiempia tutkimuksia.
Aiemmat löydöt:	Ei aiempia löytöjä.
Löydöt:	Ei löytöjä.

Kohteen kuvaus:

Kohde, Junnilan kylään kuuluneen Itilän talon tonttimaa, sijaitsee 1,3 km Vesilahden kirkosta itäkoilliseen. Itilän talo Junnilan kylässä mainitaan jo Suomen Asutuksen yleisluettelon ensimmäisessä jaksossa 1540 – 1559. Ensimmäinen kartta, jossa talon tonttimaa esiintyy, on vuodelta 1699 oleva Olof Mörtin kartta (kuva 6). Kartassa Itilän tontti on kuvattu sijaitseväksi Kaakilanniemen länsiosassa, Kirkkolahden rannalla. Huonokuntoisesta Junnilan, Itilän ja Perätoikan tilusten geometrisestä kartasta (Gestrin 1765, kuva 7) on vaikeaa päätellä Junnilan kylän muiden talojen sijaintipaikkaa, mutta Junnilan kylätontti on aiemmassa inventoinnissa (Mikroliitti 2002) sijoitettu alueelle noin 500 m itään Itilän tonttimaasta.

Itilän talon tonttimaa on nykyään autioitunut (kuva 12). Sen eteläpuolella, noin 80 m päässä, sijaitsee uudehko mökki piharakennuksineen. Itilän tonttimaa sijaitsee rannan topografisesti korkeimmalla ja asumukselle luontaisimmalla kohdalla. Asemoidun tonttimaan alueelta, ETRS-TM35FIN-tasokoordinaattien P: 6802275, I: 320382 löydettiin laajuudeltaan 3 x 3,5 m oleva ja 0,6 m korkea maansekainen kumpare, jossa oli nähtävissä palaneita kiviä (rakenne A, kuva 13). Kyseessä on todennäköisesti uunin jäännös. Rakenteesta noin 10 – 20 m kaakkoon on tonttimaan alueella lähiaikoina sinne läjitettyjä maakasoja. Itilän autioitunutta tonttimaata voidaan pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä. Kohteen rajausta käy ilmi kartasta 1.

Kuva 12. Itilän autioitunut tonttimaa panoraamakuvassa. Kuvattu idästä. (Kuva: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 1)

Kuva 13. Uunin jäännös Itilän tonttimaalla. Kuvattu luoteesta. (Kuva: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 2)

Havainto-olosuhteet: Hyvät.

Luokitusehdotus: Kiinteä muinaisjäännös. Autioitunut, jo 1500-kuvun maakirjoissa mainittu Junnilan historialliseen kylään kuulunut tontti.

Kartat: Kartat 1 - 3

Kuvat: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 1 ja 2, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa.

2. KAAKILA (KAKILA)

Nimi:	Kaakila (Kakila)
Kunta/kylä/tila	Vesilahti/ Kaakila/ 920-710-5-83 920-710-6-61 920-710-7-5
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	1500-luku – nykypäivä
tyyppi/tyypin tarkenne	asuinpaikat / kylänpaikat
Rauhoitusluokka:	ei ole
Lukumäärä:	1
P:	P: 6803125
I:	I: 320095
Z/m.mpy	n 85 m mpy
Koord.selite	Kokkolan tilan päärakennuksen koordinaatit.
Etäisyystieto	Vesilahden kirkosta 1,5 km koilliseen.
Peruskartta:	2123 07
Aiemmat tutkimukset:	Ei aiempia tutkimuksia.
Aiemmat löydöt:	Ei aiempia löytöjä.
Löydöt:	Ei löytöjä.

Kohteen kuvaus:

Kaakilan historiallinen ja yhä asuttu kylänpaikka sijaitsee 1,5 km koilliseen vesilahden kirkosta. Ensimmäinen Kaakilaan viittaava maininta kirjallisissa lähteissä on vuodelta 1510, jolloin lähteissä esiintyy nimi Oluf Kackij (Vahtola 1996, 37). Suomen Asutuksen Yleisluettelossa Kaakila mainitaan jo aivan ensimmäisessä jaksossa 1540 – 1559. Kaakilan ja Junnilan kylissä oli tuohon aikaan yhteensä 8 taloa: Hara, Kokkola, Kurikka, Rankki, Marttila, Jyskä, Itilä ja Toikka (Say 1540 – 1559). Sitä, kumpaa kylään talot ovat kuuluneet, ei asutuksen yleisluettelon mukaan voi sanoa, sillä siinä Kaakilan ja Junnilan kylät on esitetty yhteisen otsikon alla.

Nykyään Kaakilan kylätontti sijaitsee kahden tilakeskuksen, Haran ja Kokkolan alueilla. Haran puoleiseen osaan kylätontista ollaan parhaillaan rakentamassa

uudisrakennusta, jonka asuin- ja ulkorakennusten perustukset on jo kaivettu ja valettu maahan (kuva 14). Historialliseen kylätonttiin liittyvien arkeologisten kerrostumisen säilyminen tai esiintyminen tällä puolella kylätonttia on em. toimenpiteiden jälkeen epätodennäköistä. Sen sijaan Kokkolan tilan rakennuksen ovat pääosin vanhoja ja kevyesti perustettuja, ja tällä alueella historialliseen kyläpaikkaan liittyviä kulttuurikerroksia on ollut mahdollista säilyä (kuva 15). Yhä asuttuna kyläpaikkana Kaakilan kylätontista osaa esitetäänkin Kokkolan tilakeskuksen osalta luokiteltavaksi niin kutsutuksi muuksi arkeologiseksi kulttuuriperintökohteeksi.

Kuva 14. Kaakilan historiallisen kylätontin luoteisosassa ei kylätonttiin liittyviä kerrostumia ole todennäköisesti säilynyt. Panoraamakuva kuvattu idästä. (Kuva: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 3)

Kuva 15. Kokkolan tilan pihapiiriä, jolla historialliseen kylätonttiin liittyviä kulttuurikerroksia on saattanut säilyä. Panoraamakuva kuvattu luoteesta. (Kuva: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 4)

Havainto-olosuhteet: Hyvät.

Luokitusehdotus: Muu kulttuuriperintökohde. Yhä asuttu, jo 1500-kuvun maakirjoissa mainittu Kaakilan kylän tonttimaa.

Kartat: Kartat 1 ja 4

Kuvat: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 3 ja 4, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa.

3. VESILAHTI – AKAA TIELINJA

Nimi:	Vesilahti – Akaa tielinja
Kunta/kylä/tila	Vesilahti/ Kirkonkylä/ 922-413-5-6
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	1700-luku
tyyppi/tyypin tarkenne	kulkuväylät / tienpohjat
Rauhoitusluokka:	ei ole
Lukumäärä:	1
P:	P: 6800353
I:	I: 319948
Z/m.mpy	n 85 m mpy
Koord.selite	Koekuopan nr 14 koordinaatit.
Etäisyystieto	Vesilahden kirkosta 1,8 km kaakkoon.
Peruskartta:	2114 06
Aiemmat tutkimukset:	Ei aiempia tutkimuksia.
Aiemmat löydöt:	Ei aiempia löytöjä.
Löydöt:	Ei löytöjä.

Kohteen kuvaus:

Kohde sijaitsee 1,8 km kaakkoon Vesilahden kirkosta. Historiallinen Vesilahti – (Valkkinen) – Akaa –tielinja on pitäjän keskuksia yhdistänyt tie, joka esiintyy jo 1700-luvun kartoissa (isojakokartta Bergius 1782, kuva 5; Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790 ja Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805). Inventointialueella tielinja seuraa suurelta osin nykyistä Valkkistentien linjausta. Vesilahdentien ja Valkkistentien risteyksen läheisyydessä historiallisen tien linjaus kaartuu nykyistä tielinjausta idemmäksi ja kulkee nykyisen pellon ja kylmäaseman viheralueen rajalla (kuva 16). Pitäjänkartan mukainen asemointi kulkee tällä alueella noin 200 m samaa linjaa kuin maastoon merkitty maakaapelilinjaus. Pitäjänkartan (Mörne 1848, kuva 4) ja isojakokartan (Bergius 1782, kuva 5) mukaan asemoiduilla linjauksilla (kuva 3) ei ollut kuitenkaan jäljellä maastossa silmämääräisesti havaittavissa olevaa ja yleisestä käytöstä poistunutta tieuraa.

Linjauksen kohdalle kaivettiin yhteensä 7 koekuoppaa, joista viidessä oli havaittavissa joko peltokerroksen alainen, paksuimmillaan 10 cm oleva sorakerros tai soransekainen peltokerros. Soraa ja kiviä oli myös levinneenä noin 10 m levyiselle alueelle pellon reunasta lukien kohti sen keskiosaa. Tielinjauksen jäännöksistä suuri osa lienee tuhoutunut pellon kyntämisen yhteydessä. Heikkoja merkkejä tielinjasta (kuva 17) oli kuitenkin havaittavissa koekuopissa 8 – 11 ja 14. Myöhemmin kesällä koekuopan nr 14 kohdalla piti suorittaa arkeologinen valvonta liittyen Elenia Oy:n Kaakila – Kaltsila maakaapelointityöhön. Arkeologin saapessa paikalle maakaapeli oli kuitenkin jo kaivettu maahan ja kaivanto suurelta soin peitetty. Yhä avoinna olleesta kaapelikaivannosta dokumentoitiin historialliseen tielinjaan liittyviä maakerroksia. Pellon pinnassa havaitusta ja soransekaisesta täyttömaasta päätellen tiekerrostumia olisi todennäköisesti ollut mahdollista löytää nyt täytettynä olleen maakaapelikaivannon alueelta noin kymmenen metrin matkalla avoinna olevan kaivannon itäreunasta kohti koillista. Tarkemmin kaapelikaivannon dokumentoinnista voi lukea Kirsi Luodon raportista ”Vesilahti, maakaapelikaivannon dokumentaatio 2014”.

Kuva 16. Historiallinen tielinjaus kulkee viheralueen ja pellon reunassa. Lapio koekuopan nr 8 kohdalla pystyssä. Kuvattu lounaasta. (Kuva: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 5)

Pellon poikki kulkevan ojan kohdalla on historiallisen Vesilahti – Valkkinen – Akaa –tielinjan kohdalla silta. Vaatimaton siltarakenne (kuva 18) koostuu muotoilluista kivipaasista sekä betonisista harkkoista. Sillan alittava vesi kulkee betoniputkessa. Sillan kaakkoisivulla kivipaasia on kahdessa kerroksessa eikä tällä puolella ole betoniharkkoja. Luoteisivulla kivipaasia on vain yhdessä kerroksessa. Kivien päällä on tällä puolella 4 kerrosta betoniharkkoja.

Kuva 17. Soransekaisen peltokerroksen alla oli selkeä sorakerros koekuopassa 8. Havainnot tielinjasta olivat selkeimmät tässä koekuopassa. (Kuva: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 6)

Kuva 18. Siltarumpu, jonka päällä kulkee historiallinen tielinja. Kuvattu kaakosta. (Kuva: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 7)

Havainto-olosuhteet: Hyvät.

Luokitusehdotus: Muu kulttuuriperintökohde. 1700-luvun kartoissa esiintyvä kahta pitäjää yhdistänyt historiallinen tielinja, josta ei kuitenkaan ole havaittavissa maanpinnalla näkyvää, nykyisestä tielinjauksesta eroavaa ja käytöstä pois jäänyttä linjausta. Inventoinnissa ja kesällä 2014 tehdyssä maakaapelikaivannon dokumentaatiossa tehdyt havainnot kuitenkin viittaavat siihen, että nykyään peltoalueella sijaitsevalla tielinjan osalla saattaa olla säilyneenä peltokerroksen alaisia historialliseen tielinjaan liittyviä kerrostumia, jotka saattaisivat olla luokiteltavissa kiinteäksi muinaisjäännekseksi.

Kartat: Kartat 1 ja 5

Kuvat: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 5-7, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa.

4. KAAKILANTIE

Nimi:	Kaakilantie
Kunta/kylä/tila	Vesilahti/ Junnila/ 922-408-1-40
Laji:	löytöpaikka
Ajoitus:	esihistoriallinen (?)
tyyppi/tyypin tarkenne	löytöpaikka/ irtolöytö
Rauhoitusluokka:	ei ole
Lukumäärä:	1
P:	P: 6801790
I:	I: 320721
Z/m.mpy	n 80 m mpy
Koord.selite	Löytöpaikan koordinaatit.
Etäisyystieto	Vesilahden kirkosta 1,7 km itäkaakkoon.
Peruskartta:	2123 07
Aiemmat tutkimukset:	Ei aiempia tutkimuksia.
Aiemmat löydöt:	Ei aiempia löytöjä.
Löydöt:	KM 40232: 1 (palanutta savea)

Kohteen kuvaus:

Löytöpaikka sijaitsee 1,7 km kaakkoon Vesilahden kirkosta. Kaakilantien itäpuolelta, tieleikkauksen ojanpenkasta ja pellolta tien vierestä, ETRS-TM35FIN-tasokoordinaattien P: 6801790, I: 320721 löydettiin noin 3 x 10 m laajuiselta alueelta palanutta savea (kuva 19). Palanutta savea (KM 40232: 1) löydettiin korkeustasoltaan noin 81 m mpy olevalta alueelta. Sitä ei löydetty korkeustasoltaan tätä ylempänä olevalta alueilta läheisen metsäsaarekkeen vierestä. Aluetta pinta-poimittiin laajemmin, mutta muita havaintoja ei tehty. Koska maakaapelilinjaus on suunniteltu kulkeväksi löytöalueen poikki, pinta-poimittiin myös Kaakilantien länsipuolista peltoa mahdollisen vaihtoehtoisen linjauksen löytämiseksi. Tien länsipuolella ei palanutta savea tai muita löytöjä havaittu.

Kuva 19. Palaneen saven löytöpaikka Kaakilantien itäpuolella, pienen kumpareen länsireunalla. Palanutta savea löydettiin myös hippu kuvassa näkyvän ojan penkereestä. Kulttuurimaata ei penkerein profiilissa kuitenkaan ollut havaittavissa. Kuvattu luoteesta. (Kuva: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 8)

Havainto-olosuhteet: Hyvät.

Luokitusehdotus: löytöpaikka/ irtolöytö.

Kartat: Kartat 1 ja 2

Kuvat: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 8, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa.

5. KILPALA

Nimi:	Kilpala
Kunta/kylä/tila	Vesilahti/ Kirkonkylä/ 922-413-6-23
Laji:	muu havainto
Ajoitus:	moderni
tyyppi/tyypin tarkenne	kivirakenne / raivausröykkiö
Rauhoitusluokka:	ei ole
Lukumäärä:	1
P:	P: 6800029
I:	I: 319348
Z/m.mpy	n 90 m mpy
Koord.selite	Raivausröykkiön koordinaatit.
Etäisyystieto	Vesilahden kirkosta 2 km eteläkaakkoon.
Peruskartta:	2123 06
Aiemmat tutkimukset:	Ei aiempia tutkimuksia.
Aiemmat löydöt:	Ei aiempia löytöjä.
Löydöt:	Ei löytöjä.

Kohteen kuvaus:

Moderni raivausröykkiö sijaitsee 2 km eteläkaakkoon Vesilahden kirkosta. Peltojen keskellä olevassa metsäsaarekkeessa, saarekkeen pohjoisreunalla, sijaitsee suurista kivistä koottu raunio (kuva 20). Röykkiön laajuus on noin 4 m. Kivet rauniossa ovat kookkaita, halkaisijaltaan noin 40 – 100 cm. Korkeimmat kivet ovat liki metrin korkuisia. Suuret kivet on kasattu yhteen, ja niitä on rauniossa vain yhdessä kerroksessa. Raunion pohjoisreunalle tehty koekuoppa oli löydötön (koekuoppa 7). Kyseessä on todennäköisesti moderni peltoraunio, joka lienee kasattu muutaman suuremman kiven yhteyteen. Maakaapelilinjaus kulkee noin 10 m raunion länsipuolella.

Kuva 20. Kilpalan kiviraunio, lapio kaivetun koekuopan kohdalla pystyssä. Kuvattu luoteesta. (Kuva: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 9)

Havainto-olosuhteet: Hyvät.

Luokitusehdotus: muu havainto, ei suojelukohde. Moderni raivausröykkiö yhä käytössä olevan pellon reunalla ei täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä.

Kartat: Kartat 1 ja 5

Kuvat: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 9, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa.

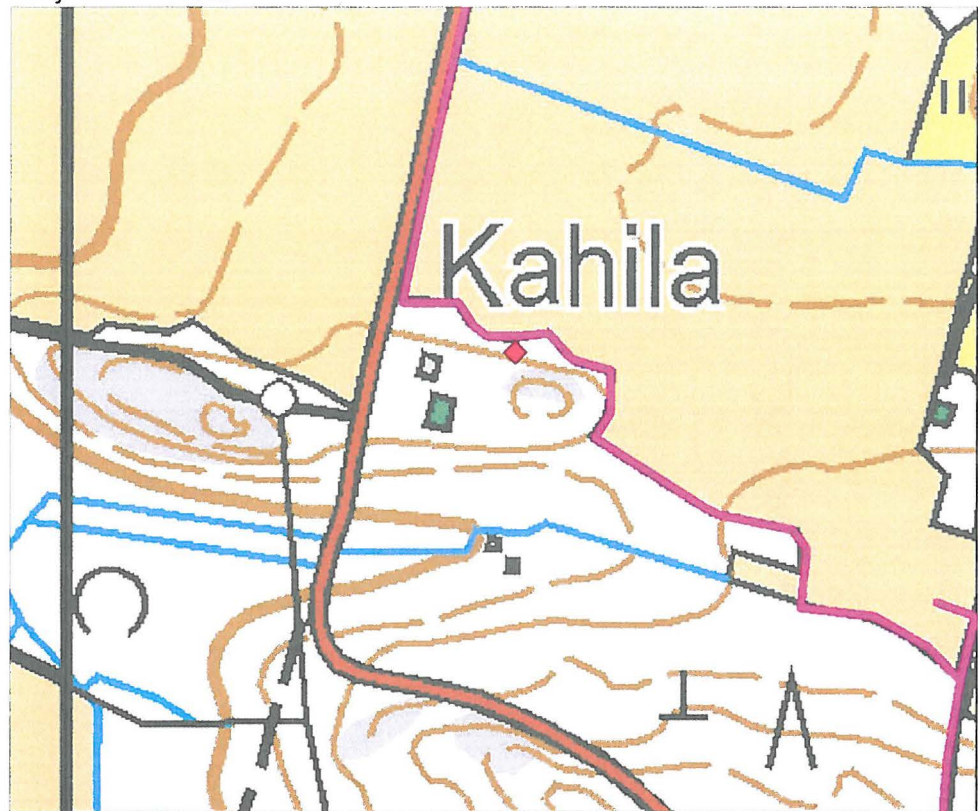
6. KAHILA

Nimi:	Kahila
Kunta/kylä/tila	Vesilahti/ Kaakila/ 922-410-5-83
Laji:	muu havainto
Ajoitus:	moderni
tyyppi/tyypin tarkenne	kivirakenne / rakennuksenperustus (?)
Rauhoitusluokka:	ei ole
Lukumäärä:	1
P:	P: 6802819
I:	I: 320203
Z/m.mpy	n 84 m mpy
Koord.selite	Rakenteen koordinaatit.
Etäisyystieto	Vesilahden kirkosta 1,3 km koillinen.
Peruskartta:	2123 06
Aiemmat tutkimukset:	Ei aiempia tutkimuksia.
Aiemmat löydöt:	Ei aiempia löytöjä.
Löydöt:	Ei löytöjä.

Kohteen kuvaus:

Havaintokohde sijaitsee 1,3 km koillinen Vesilahden kirkosta. Kahilan tilan koillispuolella, heinikkoisen alueen ja pellon reunassa, heinikon puolella havaittiin itä – länsisuuntainen, suurista lohkokivistä koottu aitamainen kivirakenne (kuvat 21 ja 22). Rakenne sijaitsee ETRS-TM35FIN tasokoordinaattien P: 6802819, I: 320203 osoittamassa paikassa. Maakaapelilinja on suunniteltu kulkeväksi 2 – 5 m päästä rakenteen pohjoispuolelta. Rakenteen kivet ovat halkaisijaltaan noin 50 – 100 cm. Yhdessä kivistä on metallinen sähköpylvään haruksen kiinnittämiseenkin käytettävä metallipultti. Pituutta rakenteen itä – länsisuuntaisella osalla on noin 7 m, leveyttä noin metrin ja korkeutta 0,5 m. Vallimaisen kivirakenteen länsipäädystä lähtee 90 asteen kulmassa pienemmistä, halkaisijaltaan alle 50 cm olevista kivistä koottu vaatimattomampi vallimainen osa. Pituutta rakenteen tällä osalla on noin 4 m, leveyttä alle metri ja korkeutta parhaimmillaan 0,4 m. Lohkokivistä koottu rakenne vaikuttaa nuorehkolta, todennäköisesti se on peräisin 1900-luvulta. Kyseessä saattaa olla ulkorakennuksen, todennäköisimmin riiden perustus, tai

mahdollisesti kivet ovat peräisin pellolta. Kohdetta ei näillä perusteilla esitetä suojelukohteeksi.

Kuva 21. Kahilan tilan koillispuolelta löydetyn modernin kivirakenteen sijainti kuvattu kartalle punaisella rombilla. Pohjakartta (c) Maanmittauslaitos 04/2014.

Kuva 22. Osa Kahilan tilan pohjoispuolella sijaitsevasta kivirakenteesta kuvattuna koillisesta. Kuvan vasemmassa reunassa olevassa kivessä näkyy resentti haruksen pultti.

Havainto-olosuhteet: Hyvät.

Luokitusehdotus: muu havainto, ei suojelukohde. Moderni raivausröykkiö yhä käytössä olevan pellon reunalla ei täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä.

Kartat: Kartat 1 ja 2

Kuvat: Vesilahti Kaakila-Kaltsila 2014: 9, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa.

**Liite 1. Vesilahti, Kaakila – Kaltsila maakaapelilinjan suunnittelualan arkeologinen inventointi 2014.
Digitaalikuvakuvaus.**

Kuvannut Kirsi Luoto 2014. Kuvat on arkistoitu Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon.

Kuva	Aihe	Kuvattu suunnasta	Pvm
1	Itilän autioitunut tonttimaata.	itä	12.5.
2	Uunin jäännös itilän tonttimaalla.	luode	12.5.
3	Kaakilan historiallisen kylätontin luoteisosa.	luode	12.5.
4	Kokkolan tilan pihapiiriä, jolla historialliseen kylätonttiin liittyviä kulttuurikerroksia on saattanut säilyä.	luode	12.5.
5	Historiallinen tielinjaus kulkee viheralueen ja pellon reunassa.	luode	22.4.
6	Sorasekaisen peltokerroksen alla oli selkeä sorakerros koekuopassa 8.	-	22.4.
7	Siltarumpu, jonka päällä kulkee historiallinen tielinja.	kaakko	22.4.
8	Palaneen saven löytöpaikka.	luode	13.5.
9	Kilpalan moderni raivausröykkiö.	luode	22.4.
10	Kahilan moderni kiviperustus.	koillinen	12.5.

**Liite 2. Vesilahti, Kaakila – Kaltsila maakaapelilinjan suunnittelualan arkeologinen inventointi 2014.
Koekuoppakuvaukset.**

Koekuoppa 1

peltomulta 0 – 28 cm

hiesusavi 28 – 35 cm

Koekuoppa 2

peltomulta 0 – 27 cm

hiesusavi 27 – 36 cm

Koekuoppa 3

hiesusavi 0 – 35 cm

Koekuoppa 4

peltomulta 0 – 25 cm

hiesusavi 25 – 36 cm

Koekuoppa 5

peltomulta 0 – 24 cm

hiesusavi 24 – 33 cm

Koekuoppa 6

peltomulta 0 – 22 cm

hiesusavi 22 – 30 cm

KIVIRAUNION VIEREEN TEHTY KOEKUOPPA:

Koekuoppa 7

turve 0-3 cm

humus 3 – 14 cm

hiesusavi 14 - 25 cm

KOEKUOPAT VESILAHTI – VALKKINEN – AKAA –TIELINJALLA:

Koekuoppa 8

soran sekainen peltokerros 0 – 15 cm

sora 15 – 25 cm

savi 25 – 40 cm

Koekuoppa 9

soransekainen peltokerros 0 – 8 cm

sora 8 cm -> (sorakerroksen läpi ei kaivettu)

Koekuoppa 10

soransekainen peltokerros 0 – 10 cm

sora 10 cm -> (sorakerroksen läpi ei kaivettu)

Koekuoppa 11

soransekainen märkä savi 0 – 15 cm

kivi 15 cm -> (kivi esti kaivamisen)

Koekuoppa 12 (1782 isojakokartan mukaisen asemoinnin kohdalla)

savimulta 0 – 15 cm

savi 15 – 25 cm

Koekuoppa 13

peltokerros 0 – 28 cm

savi 28 – 35 cm

Koekuoppa 14

peltokerros 0 – 10 cm

sora (löyhä) 10 – 19 cm

savi 19 – 33 cm

VESILAHTI

KAAKILA - KALTSILA MAAKAAPELILINJAN SUUNNITTELUALUEEN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2014

Kartta 1. Kohteiden sijainti.

MK 1: 20000

Digit. Kirsi Luoto

kiinteä muinaisjäännös	irtolöytö
muu kulttuuriperintökohde	muu havainto

Pohjakartta (c) Maanmittauslaitos 11/2014

VESILAHTI

KAAKILA - KALTSILA MAAKAPELILINJAN SUUNNITTELUALUEEN ARKEOLOGINEN
INVENTOINTI 2014

Kartta 2. Kohteiden 1. Junnila (Junnila) Itilä, 4. Kaakilantie ja 6. Kahila sijainti.

MK 1: 6500

Digit. Kirsi Luoto

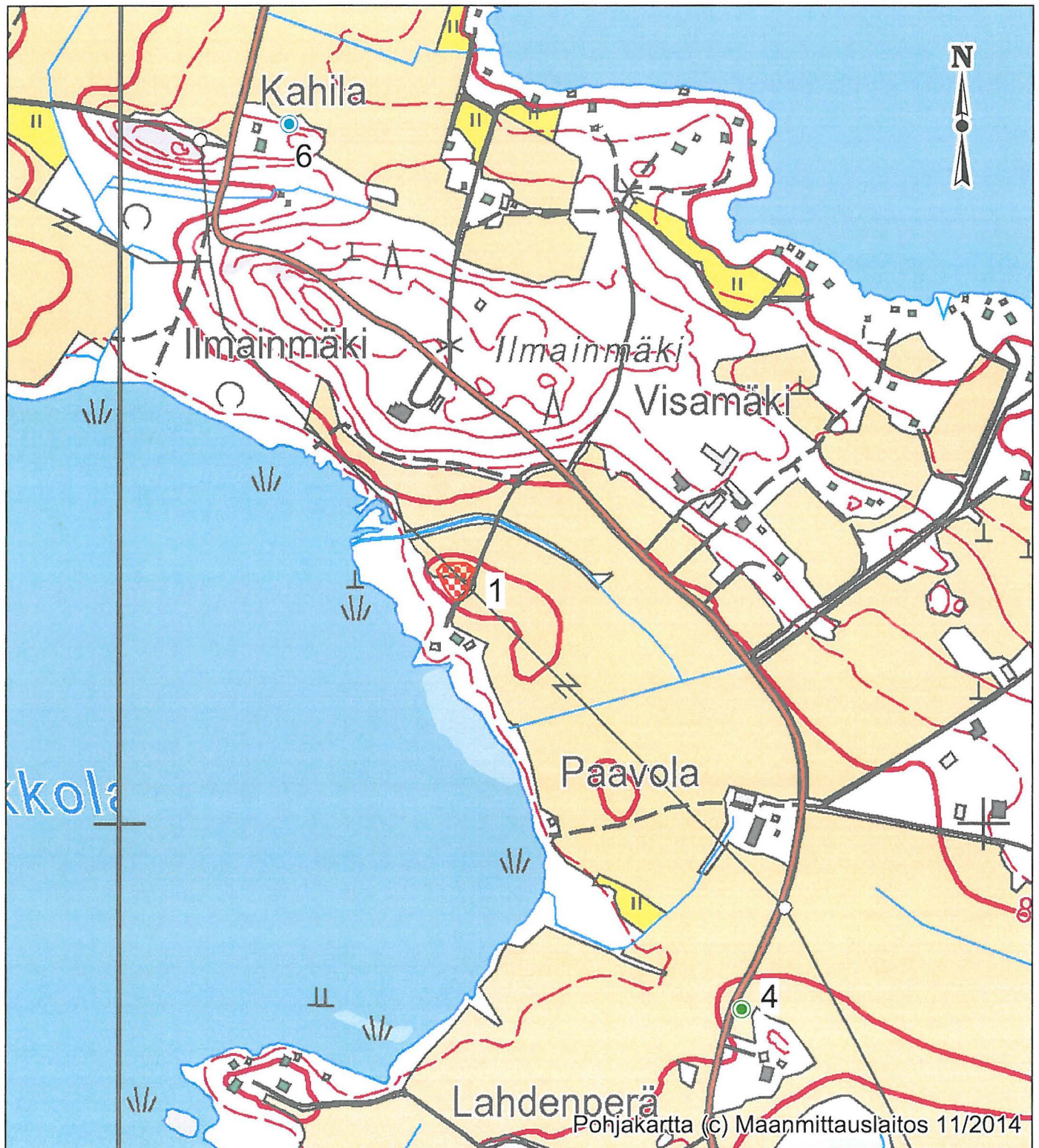
kiinteä muinaisjäännös

irtolöytö

muu havainto

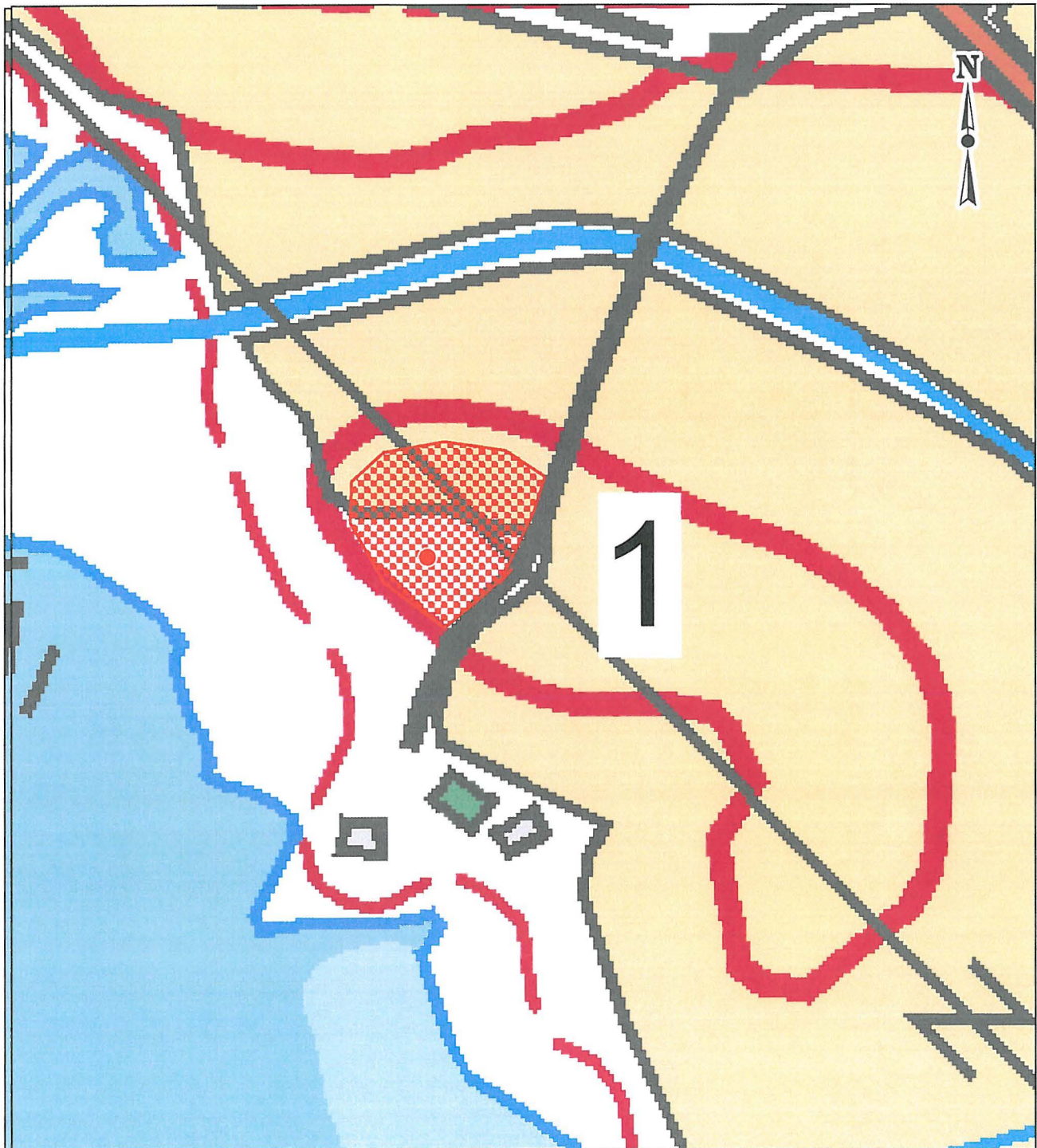
VESILAHTI
KAAKILA - KALTSILA MAAKAAPELILINJAN SUUNNITTELUALUEEN ARKEOLOGINEN
INVENTOINTI 2014

Kartta 3. Kohde 1. Junnila (Junnila) Itilä.

MK 1: 1500

Digit. Kirsi Luoto

- kiinteä muinaisjäännös suoja-alueineen
- rakenne A

VESILAHTI
KAAKILA - KALTSILA MAAKAPELILINJAN SUUNNITTELUALUEEN ARKEOLOGINEN
INVENTOINTI 2014

Kartta 4. Kohde 2. Kaakila (Kakila)

MK 1: 1500

Digit. Kirsi Luoto

- muu kulttuuriperintökohde
- kylätontin tuhoutuneen alueen raja

VESILAHTI

KAAKILA - KALTSILA MAAKAAPELILINJAN SUUNNITTELUALUEEN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2014

Kartta 5. Kohteiden 3. Vesilahti - Akaa -tielinja ja 5. Kilpala sijainti

MK 1: 5000

Digit. Kirsi Luoto

muu kulttuuriperintökohde	silta
muu havainto	

